

Nota

Opgemaakt door Sophie Anseeuw (20.12.2017) – aangepast op 21 mei 2021 op basis van het pre-advies van AOE van 20 december 2019

INHOUD

Inhoud

INHOUD	1
1. KORTE GESCHIEDENIS VAN DE KERK	2
2. BESCHERMINGSBESLUIT	3
3. TOTSTANDKOMING VAN DE COLLECTIE	3
4. AANTAL OBJECTEN EN OBJECTCATEGORIEËN	8
4.1. Aantallen per objectcategorie	8
5. WAARDERING OBJECTEN	9
5.1. Interieurelementen, onroerend door aard	9
5.2. Voorstel lijst beschermde cultuurgoederen	11
5.2.1. Roerende goederen, onroerend door (wils)bestemming	11
5.2.2. Roerende goederen, onroerend door economische bestemming	13
5.3. Kunsthistorisch of historisch interessante stukken, die geen beschermde cultuurgoederen zijn maar wel een duidelijk aantoonbaar verband hebben met het gebouw en/of de patroon (de zgn. kerncollectie).	13
5.4. Kunsthistorisch of historisch interessante stukken, die geen beschermde cultuurgoederen zijn en niet onmiddellijk een aantoonbaar verband hebben met het gebouw en/of de patroon	22
5.4.1. Gentse edelsmeedkunst	22
5.4.2. Religieus textiel	23
6. ALGEMENE BEWAAROMSTANDIGHEDEN	24
6.1. Staat	24
6.2. Prioriteitenlijst conservering	24
7. BIBLIOGRAFIE	24
Fiche analyse statuut cultuurgoed in monumenten die beschermd werden voor 2013	2

Bijlage: Invulfiches Cultuurgoederen

1. KORTE GESCHIEDENIS VAN DE KERK

De geschiedenis van de Sint-Pieterskerk is onlosmakelijk verbonden met de Sint-Pietersabdij die in het midden van de 7de eeuw, ongeveer gelijktijdig met de oprichting van de Sint-Baafsabdij, door de heilige Amandus op de Blandijnberg werd gesticht.

Rond de Sint-Pietersabdij was een kern van afhankelijke hoeves, woningen en landerijen aanwezig die het Sint-Pietersdorp heette. Dat 'dorp' lag tussen de Leie in het westen en de Schelde in het oosten. Het werd begrensd door de in de 11de eeuw gegraven Ketelvest, de zuidelijke omwalling van Gent, waardoor het Sint-Pietersdorp buiten de stadsmuren kwam te liggen. Hoewel de abdij over een eigen kerk, de Sint-Pieterskerk, beschikte, hadden de dorpsbewoners nood aan een parochiekerk. De Onze-Lieve-Vrouwekerk werd net buiten de abdijsmuren, en vlak naast de Sint-Pieterskerk, opgetrokken. Later werd de Sint-Pietersabdij, samen met haar kerk en een deel van het Sint-Pietersdorp, binnen de stadsmuren opgenomen. Het resterende deel buiten de omwalling heette vanaf toen Sint-Pieters-Buiten.

De Onze-Lieve-Vrouwekerk bleef eeuwenlang de parochiekerk van het Sint-Pietersdorp. Dat veranderde tijdens de Franse Revolutie. De kerk werd openbaar verkocht, gesloopt en als bouw materiaal verkocht. Haar naam werd aan de Sint-Pieterskerk overgedragen en de abdijskerk werd een parochiekerk: de Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk.

De Sint-Pietersabdijskerk heeft twee voorgangers gekend. Een eerste, houten bidplaats werd vermoedelijk in de 7de eeuw samen met de Sint-Pietersabdij opgericht. Een tweede, stenen kloosterkerk ontstond in de loop van de 10de eeuw. De romaanse kerk omvatte een basilicaal schip, een transept en een vierkante vieringtoren. Verschillende verruimingsoperaties volgden elkaar op en resulteerden tussen de 12de en de 13de eeuw in een volwaardige (laat)romaanse abdijskerk met een tweede transept, een halfronde apsis, een kooromgang en een klavervormige Mariakapel. Na een brand in de 14de eeuw werden tot diep in de 15de eeuw talrijke bijgebouwen in de gotische stijl toegevoegd. Het grondplan werd complexer.

In de 16de eeuw sloeg het noodlot toe. De opkomst van het protestantisme, de godsdienststoebel en de Beeldenstormen van 1566 en 1578 verwoestten grote delen van de abdij. Pas na de val van het calvinistische Gent (1584) werd het herstel gaandeweg ingezet. De Sint-Pietersabdij kwam opnieuw tot bloei en tegen het begin van de 17de eeuw werd besloten om, geheel in de contrareformatorische geest, een nieuwe kerk te bouwen.

De Brugse architect en jezuïet Pieter Huyssens (1577–1636) maakte, met de steun en bescherming van de aartshertogen Albrecht en Isabella, de plannen op. Op 14 april 1629 werd de eerste steen gelegd maar het zou een eeuw duren vooraleer de kerk werd voltooid. Architect Huyssens liet zich inspireren door de Italiaanse bouwmeesters en was de bezieler van verschillende andere majestueuze barokkerken, zoals de Carolus Borromeuskerk in Antwerpen en de Sint-Walburgakerk in Brugge. Ook de Gentse Sint-Pieterskerk hoort tot de pronkstukken van zijn oeuvre en vormt zonder twijfel een hoogtepunt in de barokarchitectuur van de Zuidelijke Nederlanden.

Door financiële en bestuurlijke problemen verliep de opbouw zeer traag. Daarom is de huidige Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk het resultaat van twee grote bouwfases. In een eerste fase werd het oostelijk koor opgetrokken (ca. 1629-1649), in een tweede fase het westelijk schip (ca. 1700-1722). De plattegrond is tweeledig. Het schip is een overkoepelde centraalbouw met een Grieks kruis dat duidelijk doet denken aan de Il Gesù en de Sint-Pieters in Rome, terwijl het monnikenchoor met vier traveeën, halfronde apsis, kooromgang, zeszijdige askapel, en twee sacristieën een basilicaalbouw vormt. De beide delen waren oorspronkelijk van elkaar gescheiden door een doksaal dat omstreeks 1846, bij moderniseringswerkzaamheden toevertrouwd aan stadsarchitect Louis Roelandt (1786–1864), naar de westgevel werd verplaatst. Vanaf toen werd ook een deel van het koor als schip in gebruik genomen.

Tijdens de Franse Revolutie verloor de kerk haar oorspronkelijke functie als abdijskerk en van 1798 tot 1809 werd ze ingericht als Museum voor Schone Kunsten voor het Departement de l'Escaut. Nadat de Onze-Lieve-Vrouwekerk onder de sloophamer verdween, werd de voormalige abdijskerk in 1810 opnieuw in gebruik genomen en fungeert ze sindsdien als parochiekerk.

In het interieur zijn alle kenmerken van de barokstijl aanwezig: kolossale klassieke zuilstructuren met Korinthische kapitelen dragen over de gehele ruimte een zwaar uitkragende kroonlijst. Hierdoor wordt

het verticaliserende karakter onderbroken en lijken de kruisribgewelven op zichzelf te staan. Dit is barok pur sang: een waardig en theatraal decor waar het hernieuwde geloof van de contrareformatie zijn uitdrukking vindt in architectuur, schilder- en beeldhouwkunst.

Het kerkinterieur staat in het teken van het algehele concept van het gebouw, gekenmerkt door het gebruik van dieptewerking met perspectieven. Het lijnenspel van de zwart-witte tegelvloer lijkt de afstand te verlengen waardoor het koor bijna in de architectuur opgaat. Het is pas bij het verder wandelen dat kunstwerken zichtbaar worden en het interieur zich ontplooit. Tot op vandaag herbergt de Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk een rijkdom aan kunstschaten voornamelijk uit de 17de, 18de en 19de eeuw.

Tijdens de inventarisatieperiode door het CRKC (2016-2017) werden bepaalde, (zeer) waardevolle objecten niet teruggevonden. Enkele daarvan zouden volgens overlevering gestolen zijn, maar van het gros is niet geweten waar het zich bevindt. Omwille van hun erfgoedwaarde zijn deze objecten in het onderstaand verslag opgenomen en rood gemarkeerd. Indien ze teruggevonden worden, kan dit in de inventaris worden toegevoegd.

2. BESCHERMINGSBESLUIT

De Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk werd bij KB van 28 december 1936 beschermd als monument omwille van de kunsthistorische, historische en oudheidkundige waarde.

3. TOTSTANDKOMING VAN DE COLLECTIE

De collectie is sinds de oprichting van de kerk deels organisch gegroeid. De veranderende smaak, aanpassingen door overmacht en het verzamelen van erfgoed, zorgden voor een aangroei binnen de eigen collectie. Echter, bepaalde gebeurtenissen zorgden voor een eerder kunstmatige aangroei van de collectie, bijvoorbeeld bij het overhevelen van de inboedel van de Onze-Lieve-Vrouwekerk of het gebruik van de kerk als Museum voor Schone Kunsten.

De eigenlijke groei van de collectie, het hoe en wanneer en door wie, kan moeilijk volledig achterhaald worden. Te meer door de tijdelijke aanwezigheid van het museum, waar mogelijks ook de oudste werken toe behoren.

Onderstaande totstandkoming van de collectie wordt dan ook met enige voorzichtigheid gemaakt en is voor herziening vatbaar.

Een groot deel van het middeleeuwse abdijencomplex en het daarmee verbonden erfgoed, ging verloren door de Beeldenstormen van 1566 en 1578. Voor zover onderzocht, zijn er geen objecten die herinneren aan de oude abdijkerk.

Volgens overleveringen was vooral de Beeldenstorm van 1578 in die mate verwoestend dat enkel de infirmerie en de refter van de abdij nog bruikbaar waren. Het was onder het abbaciaat van Joachim Arseen Schayck (1615-1631) dat een periode van herstel werd ingezet. Pieter Huyssens werd als architect aangeduid voor de bouw van een majestueuze barokkerk; Antoon Triest legde in 1629 de eerste steen. Door financiële en bestuurlijke problemen, namen de werkzaamheden ruim een eeuw in beslag.

Diverse erfgoedelementen werden met zekerheid vervaardigd in functie van de nieuwe barokkerk:

- 0068 – Portiekaltaar van de heilige Benedictus van Nursia

- 0069 – Portiekaltaar van het Heilig Hart van Christus
- 0073 – Onze-Lieve-Vrouwaltaar
- 0272-0277 – Binnendeuren
- 0280 – Doksaal
- 0299, 0300, 0302, 0306, 0310 – Hekwerk
- 0331 – Sacristiekast
- 0390 – Heilige Benedictus van Nursia ontvangt Totila
- 0412 – De instelling van de heilige rozenkrans
- 0414-0425 – Fragmenten uit het leven van Petrus
- 0428-0431 – Grisailles van de preekstoel
- 0465-0476 – Apostelbeelden
- 0464 – Christus Verlosser
- 0477-0480 – Kerkvaders
- 0481-0484 – Kardinale deugden
- 0485 – Heilige Anna en Maria
- 0486 – Heilige Elisabeth met kind Johannes
- 0487 – Heilige Joachim met kind Jozef
- 0488 – Heilige Zacharias
- 0489 – Heilige Anna met kind Maria
- 0490 – Heilige Joachim met kind Jozef
- 0505 – Christus
- 0506 – Gevelfronton
- 0507 – Modellen van pendentieven met de evangelisten Marcus en Lucas
- 0508 – Modellen van pendentieven met de evangelisten Johannes en Mattheus
- 0512 – Buste van Christus
- 0513 – Buste van Maria
- 0514 – Heilige Paulus
- 0515 – Heilige Petrus
- 0516 – Heilige Benedictus van Nursia
- 0517 – Twee zittende engelen
- 0518 – Staande engel
- 0519 – Staande engel
- 0520 – Vliegend engeltje
- 0521 – Vliegend engeltje
- 0522 – God de Vader
- 0509-0511 – Pendentieven
- 0526 – Tabernakelnis
- 0532 – Credenstafel

- 0533 – Credenstafel
- 0700, 0702, 0818, 0819 – Consoles
- 0721, 0730, 0731, 0816 – Offerblokken
- 0734-0737 – Wijwatervaten

Tussen 1777 en 1779 werden diverse aanwinsten gedaan. Na de opheffing van de Sociëteit van Jezus (de Jezuïetenorde) in 1773, werden klooster- en kerkenboedels openbaar geveild. Hetzij rechtstreeks, hetzij via een tussenpersoon (bijvoorbeeld Filip Spruyt), werden diverse werken door de abdij aangekocht.

- 0391 – Aanbidding van de herders
- 0392 – Heilige Franciscus Xaverius bekeert een heidense koning
- 0401 – Dispuut van de heilige Franciscus Xaverius
- 0408 – Heilige Christoffel met het kind Jezus
- 0409 – Heilige Adrianus van Nicomedië
- 0432-0434 – Schilderijen door Theodoor Van Thulden

Na de opheffing van de Sint-Pietersabdij in 1796, werd de abdijskerk ingericht als Departementaal Museum. Toen het museum in 1809 naar het Augustijnenklooster werd overgebracht, bleven verschillende objecten ter plaatse omdat ze vast hingen, te hoog waren of te groot.

Wat uit de museumcollectie komt en wat niet, is moeilijk te duiden. Wat betreft de onderstaande schilderijen stemmen de bronnen overeen:

- 0394-0397 – Episoden uit het leven van de heilige Franciscus van Assisi
- 0404 – Heilige Livinus van Gent verlost een bezetene vrouw
- 0405 – De heilige Livinus van Gent geeft nieuwe levenskracht aan een stervende vrouw
- 0426 – De wonderbaarlijke visvangst
- 0427 – Christus geneest een blinde

Wanneer de Onze-Lieve-Vrouwekerk in 1799 werd afgebroken, werd een groot deel van de inboedel overgedragen naar de abdijskerk. Het betreft voornamelijk de deelcollectie in verband met Onze-Lieve-Vrouw ter Rive, maar verschillende bronnen (o.a. lijstinventarissen) vermelden dat ook een groot deel van de huidige zilverscollectie afstamt uit de oude parochiekerk van Onze-Lieve-Vrouw. Hieronder worden de objecten opgesomd die met zekerheid geïdentificeerd konden worden.

- 0194 – Index
- 0195 – Altaarlessenaar
- 0201 – Stel canonborden
- 0203 – Chrismatorium
- 0204 – Chrismatorium
- 0207 – Chrismatorium
- 0221, 0668, 0669 – Altaarkruis en vier altaarkandelaars
- 0226 – Processiekruis
- 0235 – Stralenmonstrans
- 0243, 0245, 0246, 0248 – Reliekosculatoria
- 0255 – Reliekkruis op voetstuk
- 0256 – Wierookscheepje
- 0258 – Wierookvat

- 0266 – Maansikkel
- 0312 – Ceremoniestaf
- 0313 – Ceremoniestaf
- 0316 – Kroon
- 0317 – Kroon
- 0323 – Scepter
- 0324 – Speer van kind Jezus
- 0344 – Collecteschaal
- 0348 – Schaal
- 0349 – Schaal
- 0435 – Processie tegen de pest in 1604 / Genezing van Joosyne Van Doorselaere
- 0436 – Drie mirakels in de Onze-Lieve-Vrouwekerk
- 0440 – De torenbrand van de Onze-Lieve-Vrouwekerk
- 0462 – Onze-Lieve-Vrouw van de Blandijnberg
- 0463 – Maria met kind, Onze-Lieve-Vrouw ter Rive
- 0531 – Expositievoetstuk
- 0698 – Vier processielantaarns
- 0670 – Twee kandelaars
- 0709 – Voetstuk
- 0711 – Altaarvazen
- 0884 – Handje voor Mariabeeld

Bepaalde objecten komen uit de collectie van de Sint-Pietersabdij. Het betreft voornamelijk schilderijen uit de refter van de abdij. Ongetwijfeld werden ze na de opheffing van 1796, in 1810 samen met mijter nr. 0636 opgekocht door Emiliën Malingié, eerste pastoor van de Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk.

- 0374 – De spijziging van de heilige Antonius
- 0399 – De doornenkroning
- 0406 – Boden naar het land van belofte
- 0407 – De Emmaüsgangers
- 0438 – Christus en de Samaritaanse vrouw
- 0439 – Paulus in gesprek met de heilige Antonius abt
- 0636 – Mijter

Wanneer de Sint-Pieterskerk in 1810 de taak van de Onze-Lieve-Vrouwekerk overnam als parochiekerk, en de naam Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk kreeg, werden diverse elementen aan het kerkinterieur toegevoegd.

- 0222 – Kruisbeeld
- 0193 – Communiebank
- 0192 – Communiebank
- 0278 – Binnendeur
- 0279 – Twee binnendeuren

- 0283 – Ex votolijst
- 0285 – Gedenksteen van Ludovicus Judocus Bauwens
- 0308 – Hek
- 0309 – Hek
- 0322 – Flambeeuschild
- 0326 – Sacristiekast
- 0332 – Sacristiekast
- 0338 – Orgel
- 0351 – Preekstoel
- 0701, 0703-0706, 0817, 0821, 0822, 0824 – Consoles
- 0718 – Offerblok met de heilige Barbara
- 0719 – Tekstpaneel met gebed Maria
- 0727 – Tekstpaneel met gebed Jozef
- 0808 – Twee credensen
- 0491-0501, 0722 – Heiligenbeelden op consoles
- 0527 – Tabernakel
- 0689 – Zes wandarmen
- 0691 – Vier wandarmen

Ook in de 20ste eeuw werden er naar aanleiding van restauratie- en opsmukwerken nieuwe aankopen gedaan.

- 0070 – Hoofdaltaar
- 0071 – Hoofdaltaar achterzijde
- 0075 – Drie glasramen van de Onze-Lieve-Vrouwekapel
- 0263 – Wijwatervat
- 0281 – Doopvont
- 0286 – Gedenksteen
- 0287 – Grafmonument van de gesneuvelden
- 0307 – Hek
- 0321 – Flambeeuschild
- 0327 – Sacristiekast
- 0328 – Sacristiekast met lavabo en handdoekenrekken -
- 0446-0461 – Opschriften bij de apostelbeelden en de kerkvaders
- 0523 – Heilig Hart van Christus
- 0528 – Tabernakel van het hoofdaltaar
- 0529 – Tabernakel
- 0813 – Tochtportaal
- 0815 – Tekstbord
- 0826 – Herinneringssteen

Objecten die door de tijd heen aan de kerk geschonken zijn, onafhankelijk van de grote restauratie-, verbouwings- of opsmukgolven:

- 0218 – Kelk (en pateen nr. 0238)
- 0376-0389 – Kruiswegstaties
- 0786 – Medaillon
- 0443 – Heilige Familie
- 0444 – De Geseling

De Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk kent eveneens interessante deelcollecties.

- Van het geïnventariseerde zilver konden enkele liturgische vaten en sieraden herleid worden naar Gentse edelsmeden. 12 objecten daarvan werden gemaakt in de 18de eeuw, 14 zijn 19de-eeuws en één 20ste-eeuws.
- De Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk bevat een grote collectie funerair erfgoed waarvan het leeuwendeel rouwborden zijn, daterend van de 19de tot de 20ste eeuw. 24 obiits dagtekenen uit de 19de eeuw en 35 zijn 20ste-eeuws.

4. AANTAL OBJECTEN EN OBJECTCATEGORIEËN

Er zijn in totaal 712 inventarisnummers. Een reeks bij elkaar horende objecten krijgt slecht één nummer.

4.1. Aantallen per objectcategorie

Beeldhouwwerk: 94

Cultusobjecten: 18

Decoratie: 12

Drukwerk: 6

Funerair erfgoed: 62

Gereedschap en uitrusting: 3

Glasramen: 1

Huisraad: 2

Klankinstrumenten: 10

Liturgisch vaatwerk: 77

Meetinstrumenten: 1

Meubilair (burgerlijk): 1

Meubilair (religieus): 93

Nagelvaste interieurelementen: 31

Processieattributen: 5

Relieken en reliekhouders: 34

Schilderijen: 92

Sieraden en ambtssymbolen: 22

Textiel (religieus): 114

Verlichting: 34

5. WAARDERING OBJECTEN

Roerende goederen die zich in een beschermd monument bevinden, kunnen door hun bestemming deel uitmaken van een bescherming. Ze worden in het Onroerenderfgoeddecreet (2013) en –besluit (2014) *cultuurgoederen*¹ genoemd. Op basis van literatuuronderzoek en volgens de stroomschema's van het Agentschap Onroerend Erfgoed, wordt een lijst voorgesteld van beschermde cultuurgoederen.

Wanneer deze goederen in een beheersplan worden opgenomen, zijn ze onlosmakelijk met het gebouw verbonden, beschermd en kan een premie worden toegekend voor de instandhouding ervan.

5.1. Interieurelementen, onroerend door aard

Dit zijn geen cultuurgoederen, maar goederen die verankerd zijn aan het monument en niet zonder breekwerk verwijderd kunnen worden. Daarom zijn ze automatisch mee beschermd.

- 0068 – 0073 – Altaren
- 0075 – Drie glasramen van de Onze-Lieve-Vrouwekapel
- 0076 – 0078 – Biechtstoelen
- 0192 – Communiebank
- 0263 – Wijwatervat
- 0272 – 0279 – Binnendeuren
- 0280 – Doksaal
- 0281 – Doopvont
- 0283 – Ex votolijst
- 0285, 0268, 0826 – Gedenkstenen
- 0287 – Grafmonument van de gesneuvelden
- 0288 – Tombe van Isabella van Oostenrijk
- 0299-0300, 0302, 0306-0310 – Hekwerk
- 0331 – Sacristiekast
- 0332 – Sacristiekast
- 0338 – Orgel
- 0351 – Preekstoel
- 0390 – Altaarschilderij 'Heilige Benedictus van Nursia ontvangt Totila' (onderdeel van 0068)
- 0412 – Altaarschilderij 'De instelling van de heilige rozenkrans' (onderdeel van 0073)
- 0414-0425 – Taferelen uit het leven van de apostel Petrus (1730-1760) door J. Van Doorselaer
- 0428-0431 – Grisailles van de preekstoel (onderdeel van 0351)

¹ Meer info: *Richtlijn cultuurgoederen*, <https://www.onroerenderfgoed.be/nl/bescherming/beschermd-onroerend-erfgoed/cultuurgoederen-in-monumenten/>, laatst geraadpleegd op 15.11.2017.

- 0446-0461 – Opschriften
- 0465-0476 – Apostelbeelden (1745-1755) o.m. door J.-B. Gillis
- 0477-0480 – Beelden van de vier kerkvaders (1745-1755), o.m. door J.-B. Gillis
- 0481-0484 – Beelden van de kardinale deugden (1749-1751) door J.-B. Gillis
- 0485 – Beeld van H. Anna met Maria (pendant van 0487)
- 0486 – Beeld van H. Elisabeth met kind Johannes (pendant van 0488)
- 0487 – Beeld van Joachim met kind Jozef (?) (pendant van 0485)
- 0488 – Beeld van Zacharias (pendant van 0486)
- 0489 – Beeld van H. Anna met kind Maria (onderdeel van portiekaltaar 0061)
- 0490 – Beeld van Joachim met kind Jozef (onderdeel van portiekaltaar 0061)
- 0491-0501, 0722 – Heiligenbeelden op consoles
- 0505 – Beeld van Christus (onderdeel van preekstoel 0351)
- 0506 – Gevelfronton
- 0509-0511 – Pendentieven
- 0512 – Reliëf met voorstelling van Christus (onderdeel van 0280)
- 0513 – Reliëf met voorstelling van Maria (onderdeel van 0280)
- 0514 – Reliëf met de voorstelling van H. Paulus (onderdeel van binnendeur 0274)
- 0515 – Reliëf met de voorstelling van H. Petrus (onderdeel van binnendeur 0273)
- 0516 – Beeld van H. Benedictus van Nursia (onderdeel van portiekaltaar 0068)
- 0517 – Beelden van twee zittende engelen (onderdeel van portiekaltaar 0068)
- 0518 – Beeld van staande engel (onderdeel van portiekaltaar 0068)
- 0519 – Beeld van staande engel (onderdeel van portiekaltaar 0068)
- 0520 – Beeld van vliegend engeltje (onderdeel van portiekaltaar 0068)
- 0521 – Beeld van vliegend engeltje (onderdeel van portiekaltaar 0068)
- 0522 – Beeld van God de Vader (onderdeel van portiekaltaar 0069)
- 0523 – Beeld van H. Hart van Jezus, 1913 (onderdeel van portiekaltaar 0069)
- 0527 – Tabernakel (onderdeel van portiekaltaar 0069)
- 0526, 0528, 0529 – Tabernakels
- 0532 – Credenstafel
- 0533 – Credenstafel
- 0689 – Zes wandarmen
- 0691 – Vier wandarmen
- 0700-0706, 0817-0819, 0821, 0822, 0824 – Consoles
- 0718, 0721, 0730, 0731, 0816 – Offerblokken
- 0719, 0727, 0815 – Tekstpanelen
- 0734-0737 – Wijwatervaten
- 0808 – Twee credensen
- 0813 – Tochtportaal

5.2. Voorstel lijst beschermde cultuurgooden

Roerende goederen kunnen onroerend zijn door bestemming als de eigenaar ervan de bedoeling had om ze blijvend met het onroerend goed te verbinden. Dit zijn volgens de regelgeving de zgn. cultuurgooden. In de Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk zijn er erfgoedobjecten aanwezig die onroerend zijn door ornamentale bestemming en onroerend door (wils)bestemming.

5.2.1. *Roerende goederen, onroerend door (wils)bestemming*

Dit zijn roerende goederen die omwille van een wilsbeschikking van de (oorspronkelijke) eigenaar verbonden zijn aan het onroerend goed. Om de wilsbeschikking aan te tonen, moeten niet noodzakelijk originele bewijsstukken worden vastgelegd. Vermeldingen in wetenschappelijke publicaties die archivalisch gestaafd zijn, gelden als voldoende bewijs.

Objecten waarvoor een *Invulfiche Analyse Cultuurgooden*² werd ingevuld, zijn onderlijnd.

- 0376-0389 – Veertien staties van de kruisweg (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, pp. 243-249)
 De kruisweg werd in 1917 vervaardigd door de Gentse schilder René De Cramer. Elke statie werd door weldoeners geschonken, respectievelijk: pastoor Steur met zijn parochianen, familie van pastoor d'Hoop, mevrouw Henri Stockmans-Van Waesberghe, mevrouw Louis Jacobs-Haemers, heer en mevrouw Amédee Coemans-Colens, familie van Alexander Blancaert-Libbrecht, familie Van Steenberghe, heer en mevrouw August Van Oost-Thienpont, heer en mevrouw Joseph Piens-Cooreman, familie Soupart, heer en mevrouw Alfons Leirens-Van Oost, heer en mevrouw De Jonckheere-Van Pamel, familie Van Biervliet, familie van luitenant generaal Van Eechout.
- 0464 – Christus Verlosser (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 286)
 Dit barokke beeld werd in 1744 vervaardigd door Jean-Baptiste Gilles, die instond voor de aankleding van de nieuwe barokkerk.
- 0507 – Modellen van pendentieven met de evangelisten Marcus en Lucas (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 301; *Gent duizend jaar kunst en cultuur*, deel 1, p. 515)
 Deze modellen werden in het eerste kwart van de 18de eeuw vervaardigd door Jan Boeksent, in functie van de koepel aan de westkant van de kerk.
- 0508 – Modellen van pendentieven met de evangelisten Johannes en Mattheus (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 301; *Gent duizend jaar kunst en cultuur*, deel 1, p. 515)
 Deze modellen werden in het eerste kwart van de 18de eeuw vervaardigd door Jan Boeksent, in functie van de koepel aan de westkant van de kerk.

² *Invulfiche analyse cultuurgooden*, <https://www.onroerenderfgoed.be/nl/bescherming/beschermde-onroerend-erfgoed/cultuurgooden-in-monumenten/>, laatste geraadpleegd op 13.10.2017.

Deelcollectie Sint-Pietersabdij

De Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk bevat een collectie erfgoedobjecten die vervaardigd werd voor het abdijcomplex, waar de Sint-Pietersabdijkerk tot de opheffing van de abdij in 1796 integraal deel van uitmaakte. Na de opheffing werd de abdijboedel openbaar verkocht. Toen de Sint-Pieterskerk in 1810 fuseerde met de Onze-Lieve-Vrouwekerk en omgevormd werd tot nieuwe parochiekerk, werd onderstaande deelcollectie aangekocht door de eerste pastoor, Emilien Malingié.

- 0374 – De spijziging van de heilige Antonius (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 242; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 24; Laleman, *De Sint-Pietersabdij...*, p. 110)

Dit barokschilderij werd in de tweede helft van de 17de eeuw door Lucas Achtschellinck vervaardigd voor de refter van de Sint-Pietersabdij.

- 0399 – De doornenkroning (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 256)

Dit schilderij werd in 1627 besteld door de prelaat van de Sint-Pietersabdij, voor de kapel van het klooster. Het werk werd tussen 1627 en 1650 vervaardigd door de bekende Gentse schilder Jan Janssens.

- 0406 – Boden naar het land van belofte (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 260; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 25; Declercq, *Ganda & Blandinum...*, pp. 182-184; Laleman, *De Sint-Pietersabdij...*, p. 110)

Dit schilderij werd in de tweede helft van de 18de eeuw door Jan Baptist Simonis vervaardigd voor de refter van de Sint-Pietersabdij.

- 0407 – De Emmaüsgangers (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 260; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 25; Declercq, *Ganda & Blandinum...*, pp. 182-184; Laleman, *De Sint-Pietersabdij...*, p. 110)

Dit schilderij werd in de tweede helft van de 18de eeuw vervaardigd voor de refter van de Sint-Pietersabdij.

- 0438 – Christus en de Samaritaanse vrouw (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 277; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 24; Laleman, *De Sint-Pietersabdij...*, p. 110)

Dit 17de-eeuwse schilderij is afkomstig uit de refter van de Sint-Pietersabdij.

- 0439 – Heilige Paulus in gesprek met de heilige Antonius abt (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 278; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 24; Laleman, *De Sint-Pietersabdij...*, p. 110)

Dit 17de-eeuwse schilderij is afkomstig uit de refter van de Sint-Pietersabdij.

Deze deelcollectie versterkt als geheel de erfgoedwaarden van het monument. Het betreft voornamelijk de historische waarde omdat de objecten deel uitmaken van de geschiedenis van kerk en abdij. Bovendien vormen ze een zeldzaam geheel omdat het in de oorspronkelijke context van de abdij is bewaard. In feite is deze collectie enkel van plaats veranderd binnen het grote complex, en dat meer dan 100 jaar voor de bescherming van de kerk als monument.

5.2.2. Roerende goederen, onroerend door economische bestemming

Dit zijn roerende goederen die van nut zijn voor de bestemming en het gebruik van het onroerend goed. Specifiek voor kerkgebouwen betreft dit objecten die omwille van hun devotie mee beschermd worden, bijvoorbeeld alles wat te maken heeft met de patroonheilige van de kerk (m.u.v. liturgisch vaatwerk en textiel).³ Door het verband met de patroonheilige, maken objecten die hieronder vallen ook deel uit van de kerncollectie.

Om de economische bestemming aan te tonen, moeten niet noodzakelijk de originele bewijsstukken worden gebruikt. Beeldmateriaal of vermeldingen in wetenschappelijke publicaties die archivalisch gestaafd zijn, gelden als voldoende bewijs.

- 0400 – De verlossing van Petrus uit de gevangenis (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 257)

Dit schilderij werd tussen 1626 en 1675 vervaardigd door Antoon Van den Heuvel. Het verbeeldt een tafereel uit het leven van de heilige Petrus, patroonheilige van de kerk.

5.3. Kunsthistorisch of historisch interessante stukken, die geen beschermde cultuurgooederen zijn maar wel een duidelijk aantoonbaar verband hebben met het gebouw en/of de patroon (de zgn. kerncollectie)

Niet alle roerende erfgoedobjecten kunnen via het Onroerenderfgoeddecreet (2013) en –besluit (2014) opgenomen worden als beschermd cultuurgood. Dit wil in geen geval zeggen dat deze objecten onbelangrijk zijn, ze kunnen alleen niet genieten van een wettelijke bescherming en premieregeling. Nadenken over de toekomst van het wettelijk niet beschermd erfgoed is daarom zeer van belang.

- 0210 – Ciborie (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 1, p. 150)

Deze verdwenen ciborie is vervaardigd in 1832-1869. De voet verbeeldt de Ecce Homo, Maria Onbevlekt Ontvangen en de heilige Petrus, de patroonheilige van de kerk. Om die reden behoort dit object tot de kerncollectie.

- 0212 – Processietroon van Onze-Lieve-Vrouw ter Rive (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 1, p. 152)

Deze neorococotroon met Mariamonogram werd (en wordt) gebruikt ter devotie van Onze-Lieve-Vrouw.

³ Richtlijn cultuurgooederen, <https://www.onroerenderfgoed.be/nl/bescherming/beschermd-onroerend-erfgoed/cultuurgooederen-in-monumenten/>, p. 20, laatst geraadpleegd op 22.11.2017.

- 0193 – Communiebank (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 138)
Deze 19de-eeuwse communiebank met Mariamonogram werd oorspronkelijk gemaakt voor de Onze-Lieve-Vrouwekapel van de kerk. Later werd de bank bij het beeld van Onze-Lieve-Vrouw ter Rive geplaatst.
- 0314 – Kroon (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p.214)
Deze verdwenen kroon uit de 19de eeuw behoort toe aan het beeld van Onze-Lieve- Vrouw ter Rive.
- 0321 – Flambeeuschild (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 216)
Dit verdwenen schild werd in 1814-1832 vervaardigd in Gent voor de broederschap van Onze-Lieve-Vrouw ter Rive.
- 0322 – Flambeeuschild (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 217)
Dit verdwenen schildje werd in 1701-1725 vervaardigd voor de broederschap van het Heilig Sacrament.
- 0325 – Reeks sieraden in lijst (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 218; Van Driessche, *Stoffering...*, pp. 83-84)
Deze 19de-eeuwse sieraden behoren toe aan het beeld van Onze-Lieve-Vrouw ter Rive.
- 0326 – Sacristiekast (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 219)
Deze rococokast werd vermoedelijk vervaardigd in functie van de ingebruikname van de nieuwe barokkerk.
- 0327 – Sacristiekast (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 219)
Deze 19de-eeuwse sacristiekast werd naar alle waarschijnlijkheid geleverd in functie van de heringebruikname van de kerk als parochiekerk.
- 0328 – Sacristiekast met lavabo en handdoekenrekken (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 220)
Deze 19de-eeuwse sacristiekast werd naar alle waarschijnlijkheid geleverd in functie van de heringebruikname van de kerk als parochiekerk.
- 0375 – Interieur van de Sint-Pieterskerk (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 242)
Dit schilderij werd in 1836 vervaardigd door Ange De Baets. Het verbeeldt de Sint-Pieterskerk met zicht op het Onze-Lieve-Vrouwkoor. Hoe dit schilderij in de kerk terechtgekomen is, is tot op heden niet gekend.
- 0402 – De genezing van een blinde (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, p. 258; Van Driessche, R, *Stoffering...*, p. 18)
Dit schilderij werd in 1611-1650 vervaardigd door Gerard Seghers, en dateert daarmee van voor de voltooiing van de huidige barokkerk. In de inventaris van Spruyt (1777) werd het werk wel al vermeld. Vermoedelijk gaat het om een schilderij dat in de oude abdij(kerk) heeft gehangen. Bewijzen hiervoor zijn helaas niet gevonden.
- 0403 – Opwekking van Lazarus (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 258; Van Driessche, R, *Stoffering...*, p. 18)
Dit schilderij werd in 1611-1650 vervaardigd door Gerard Seghers, en dateert daarmee van voor de voltooiing van de huidige barokkerk. In de inventaris van Spruyt (1777) werd het werk wel al vermeld. Vermoedelijk gaat het om een schilderij dat in de oude abdij(kerk) heeft gehangen. Bewijzen hiervoor zijn helaas niet gevonden.

- 0441 – Portret van abt Gudwalus Seiger (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 279)
Het portret van deze abt werd tussen 1760 en 1800 vervaardigd. Verdere gegevens over de herkomst ervan zijn vooralsnog niet teruggevonden.
- 0443 – Heilige Familie (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 280)
Dit 19de-eeuwse schilderij werd geschonken door de familie Buysse. Omdat er geen verdere informatie omtrent de gift werd teruggevonden, is dit werk niet onroerend door wilsbestemming.
- 0444 – De Geseling (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 280)
Dit 19de-eeuwse schilderij werd in 1966 geschonken door Dr. Rielland Cocquyt. Doordat de gift dateert van na de bescherming van het kerkgebouw, kan dit werk niet bestempeld worden als onroerend door wilsbestemming.
- 0445 – Zicht op de Sint-Pietersabdij (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 280)
Deze kleurenlithografie werd in de 19de eeuw vervaardigd door drukkerij De Backer. Hoe het werk in de kerk terechtgekomen is, is vooralsnog niet gekend.
- Parament (0550, 0565, 0621) (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, pp. 312, 317, 328)
Dit parament is samengesteld in het begin van de 20ste eeuw, maar bevat vermoedelijk oudere banden en schild. Op het schild zijn de twee gekruiste sleutels afgebeeld, verwijzend naar de Sint-Pietersabdij.
- 0783 – De intronisatie van Dom Lou in de Sint-Pietersabdij
Dit schilderij uit 1953-1956 verbeeldt de benoeming van diplomaat Lou Tseng Tsiang tot titulair abt van de Sint-Pietersabdij. Omdat dit schilderij dateert van na de bescherming van de kerk, is het niet onroerend door wilsbestemming.
- 0834 – Maquette van de toren
Deze maquette van de toren van de kerk werd in de eerste helft van de 19de eeuw gemaakt. Hoe dit werk in de kerk is geraakt, is vooralsnog niet gekend.
- 0832 – Maria met kind
Dit 20ste-eeuwse staakbeeld is een reproductie van het beeld van Onze-Lieve-Vrouw ter Rive (nr. 0463).
- 0849 – Twee zilveren kroontjes
Deze 19de-eeuwse kroontjes behoren toe aan het beeld van Onze-Lieve-Vrouw ter Rive.
- 0854 – Vlag
Deze vlag uit het tweede kwart van de 20ste eeuw bevat de voorstelling van Onze-Lieve-Vrouw ter Rive en een opschrift dat verwijst naar de Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk en de buurtbewoners van Ter Plaeten.

Deelcollectie aankopen Jezuïetenorde

Na de opheffing van de Sociëteit van Jezus (de Jezuïetenorde) in 1773, werden klooster- en kerkenboedels openbaar geveild. Hetzij rechtstreeks, hetzij via een tussenpersoon (bijvoorbeeld Filip Spruyt), werden diverse werken door de abdij aangekocht. Vermoedelijk werden ze na de opheffing in 1796 opgekocht door Emilien Malingié, eerste priester van de Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk.

Doordat de onderstaande objecten in essentie niet voor de abdij werden vervaardigd, zijn ze niet onroerend door wilsbestemming. Echter, deze kunstwerken zijn onlosmakelijk verbonden met de geschiedenis van het abdijcomplex. Door ze uit hun oorspronkelijke context te ontrukken, zou een

lacune in de abdijhistoriek ontstaan. Om die reden wordt er aangeraden de objecten in situ te bewaren en te beheren.

- 0391 – Aanbidding van de herders (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 250; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 19; Declercq, *Ganda & Blandinum...*, pp. 187-188)

Dit schilderij werd in 1644-1646 vervaardigd door Nicolaas Liemaker voor de Jezuïetenkerk van Ieper. Na de afschaffing van het klooster in 1773, werd het werk in 1777 door de Sint-Pietersabdij aangekocht.

- 0432-0434 – Schilderijen door Theodoor Van Thulden (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, pp. 272-274; Van Driessche, *Stoffering...*, pp. 20-21; Declercq, *Ganda & Blandinum...*, pp. 187-188)

Deze barokschilderijen werden tussen 1606 en 1676 vervaardigd voor de Jezuïetenkerk te Brussel. Na de afschaffing ervan werden ze in 1779 door Filip Spruyt voor de abdijkerk aangekocht.

- 0392 – Heilige Franciscus Xaverius bekeert een heidense koning (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 251; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 19; Declercq, *Ganda & Blandinum...*, pp. 187-188)

Dit schilderij werd in de eerste helft van de 17de eeuw vervaardigd door Nicolaas Liemaker voor de Jezuïetenkerk van Ieper. Na de afschaffing van het klooster in 1773, werd het werk in 1777 door de Sint-Pietersabdij aangekocht.

- 0401 – Dispuut van de heilige Franciscus Xaverius (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 258; Van Driessche, *Stoffering...*, pp. 19-20; Declercq, *Ganda & Blandinum...*, pp. 187-188)

Dit schilderij werd in 1702 vervaardigd door Jan Erasmus Quellinus voor de Jezuïetenkerk van Ieper. Na de afschaffing van het klooster in 1773, werd het werk in 1777 door de Sint-Pietersabdij aangekocht. Het ontwerp in aquarel is te vinden in de Atlas Goetghebeur, Zwarte Doos.

- 0408 – Heilige Christoffel met het kind Jezus (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 261; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 26; Declercq, *Ganda & Blandinum...*, pp. 188-189)

Dit barokschilderij werd tussen 1640 en 1677 vervaardigd door de Antwerpenaar Pieter Thijs. In 1779 werd dit werk op een veiling van Jacques Clemens, secretaris van bisschop M.A. van der Noot, aangekocht door abt Seiger.

- 0409 – Heilige Adrianus van Nicomedië (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 262; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 26; Declercq, *Ganda & Blandinum...*, pp. 188-189)

Dit barokschilderij werd tussen 1640 en 1677 vervaardigd door de Antwerpenaar Pieter Thijs. In 1779 werd dit werk op een veiling van Jacques Clemens, secretaris van bisschop M.A. van der Noot, aangekocht door abt Seiger.

Deelcollectie Departementaal Museum

Na de opheffing van de Sint-Pietersabdij in 1796, werd de abdijkerk ingericht als Departementaal Museum. Toen het museum in 1809 naar het Augustijnenklooster werd overgebracht, bleven verschillende kunstwerken ter plaatse omdat ze vast hingen, te hoog waren of te groot.

Onderstaande objecten zijn in principe bij toeval in de Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk terechtgekomen, waardoor ze niet onroerend zijn door wilsbestemming. Echter, ze passen perfect in de historiek van de kerk en maken al ruim 200 jaar deel uit van het patrimonium. Om die reden moet

omzichtig met de werken worden omgesprongen. Er wordt dan ook aangeraden om het geheel in situ te bewaren en te beheren.

- 0394-0397 – Episoden uit het leven van de heilige Franciscus van Assisi (*Kunstpatrimonium ...*, deel 2, pp. 251-254; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 17; de Goesin, *Notice...*, pp. 84, 86, 89; Declercq, *Ganda & Blandinum...*, p. 190)

Deze schilderijen maakten deel uit van een groter ensemble, tussen 1633 en 1652 vervaardigd door de Gentse schilder Pieter Hals. Het werd door de familie dela Faille geschonken aan het recollettenklooster (minderbroeders of franciscanen) gesitueerd op het huidige Koophandelsplein in Gent. Na de afschaffing van het klooster in 1796, werden de schilderijen overgebracht naar het Departementaal Museum.

- 0404 – Heilige Livinus van Gent verlost een bezetene vrouw (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, p. 259; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 18; Declercq, *Ganda & Blandinum...*, p. 190)

Dit schilderij werd in de eerste helft van de 17de eeuw vervaardigd door Gerard Seghers voor het Jezuïetenklooster in Gent. Volgens de Goesin maakte het oorspronkelijk deel uit van een ensemble van 16 schilderijen, met de voorstelling van de wonderen door Livinus. Na de afschaffing van het klooster in 1773, zouden de werken verkocht zijn aan de Sint-Veerlekerk (Het is zeker niet de kerk op het Sint-Veerleplein die toen al was afgebroken). Naderhand werden de schilderijen overgebracht naar het Departementaal Museum.

- 0405 – De heilige Livinus van Gent geeft nieuwe levenskracht aan een stervende vrouw (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, p. 260; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 18; Declercq, *Ganda & Blandinum...*, p. 190)

Dit schilderij werd in de eerste helft van de 17de eeuw vervaardigd door Gerard Seghers voor het Jezuïetenklooster in Gent. Volgens de Goesin maakte het oorspronkelijk deel uit van een ensemble van 16 schilderijen, met de voorstelling van de wonderen door Livinus. Na de afschaffing van het klooster in 1773, zouden de werken verkocht zijn aan de Sint-Veerlekerk (Het is zeker niet de kerk op het Sint-Veerleplein die toen al was afgebroken). Naderhand werden de schilderijen overgebracht naar het Departementaal Museum.

- 0426 – De wonderbaarlijke visvangst (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 270; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 26; *Gent duizend jaar kunst en cultuur*, deel 1, p. 250, nr. 85; Declercq, *Ganda & Blandinum...*, p. 190)

Dit schilderij werd in 1777-1785 vervaardigd door de bekende schilder Pieter-Norbert Van Reysschoot uit Gent. Oorspronkelijk werd het gemaakt voor de abdij van Baudelo, maar na de afschaffing in 1797 werd het naar het Departementaal Museum overgebracht.

- 0427 – Christus geneest een blinde (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 271; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 26; *Gent duizend jaar kunst en cultuur*, deel 1, p. 251, nr. 86; Declercq, *Ganda & Blandinum...*, p. 190)

Dit schilderij werd in 1777-1785 vervaardigd door de bekende schilder Pieter-Norbert Van Reysschoot uit Gent. Oorspronkelijk werd het gemaakt voor de abdij van Baudelo, maar na de afschaffing in 1797 werd het naar het Departementaal Museum overgebracht.

Deelcollectie Onze-Lieve-Vrouwekerk

Hieronder horen objecten die oorspronkelijk deel uitmaakten van de Onze-Lieve-Vrouwekerk. Na de sluiting van de kerk tijdens de Franse Revolutie en naar aanleiding van de uiteindelijke sloop, werd het geheel overgebracht naar de Sint-Pietersabdijkerk, die vanaf toen fungeerde als nieuwe parochiekerk.

Onderstaande objecten zijn in principe bij toeval in de Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk terechtgekomen, waardoor ze niet onroerend zijn door wilsbestemming. Echter, de objecten uit de kerk halen zou een lacune betekenen in de geschiedenis van de Blandijnberg en meer specifiek van de kerken van Onze-Lieve-Vrouw en Sint-Pieter. Om die reden wordt aangeraden om deze deelcollectie in haar geheel in de kerk te bewaren en te beheren.

- 0194 – Index (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 199; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 83)
Deze gestolen, 18de-eeuwse index is volgens archiefmateriaal afkomstig van de Onze-Lieve-Vrouwekerk.
- 0195 – Altaarlessenaar (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 1, p. 139; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 82)
Deze zilveren lessenaar werd in 1778 vervaardigd door de Gentse edelsmid Hendrik Emmanuel Demeere voor de Onze-Lieve-Vrouwekerk.
- 0201 – Stel canonborden (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 1, p. 144; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 82)
Dit stel werd in 1722-1726 vervaardigd in Gent en is volgens de archieven mee overgebracht vanuit de Onze-Lieve-Vrouwekerk.
- 0203 – Chrismatorium (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 1, p. 145; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 83)
Dit gestolen chrismatorium uit de 17de eeuw behoort tot de oudste objecten van de kerk en is daarom van kunsthistorisch belang. Volgens een inscriptie op de voet, behoorde het eertijds toe aan de Onze-Lieve-Vrouwekerk.
- 0204 – Chrismatorium (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 1, p. 146; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 83)
Dit verdwenen chrismatorium is vervaardigd in 1741 en is vermoedelijk te vereenzelvigen met het exemplaar dat in de lijstinventaris van 1838 wordt vermeld als deel uitmakend van de kerkschat van de Onze-Lieve-Vrouwekerk.
- 0207 – Chrismatorium (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 1, p. 147)
Dit verdwenen chrismatorium dateert van de 17de eeuw en behoort daarmee tot de oudste objecten die de kerk omvat. Volgens overleveringen zou er op de voet het opschrift "O.L.V. St. Pieters" vermeld staan. Hierdoor wordt het object tot de kerncollectie gerekend.
- 0221, 0668, 0669 – Altaarkruis en vier altaarkandelaars (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 1, p. 60 & deel 2, p. 339; Van Driessche, *Stoffering...*, pp. 28-29, 82; Declercq, *Ganda & Blandinum...*, pp. 209-210)
Dit ensemble werd in 1752 vervaardigd door de Gentse edelsmid Mathieu Lenoir voor de Onze-Lieve-Vrouwekerk.
- 0226 – Processiekrans (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 1, p. 163; Van Driessche, *Stoffering...*, pp. 28-29, 82; Declercq, *Ganda & Blandinum...*, pp. 209-210)
Dit processiekrans werd in 1688-1689 vervaardigd door de Gentse edelsmid Marcus Van Sichen voor de Onze-Lieve-Vrouwekerk.
- 0235 – Stralenmonstrans (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2 p. 235; Van Driessche, *Stoffering...*, pp. 28-29, 82; Declercq, *Ganda & Blandinum...*, pp. 209-210)
Deze stralenmonstrans werd in 1705 vervaardigd door de Gentse edelsmid Mathieu Lenoir voor de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

- 0243, 0245, 0246, 0248 – Reliekosculatoria (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 1, pp. 174, 175, 178; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 83)

Deze zilveren reliekosculatoria zijn vermoedelijk te vereenzelvigen met diegene die in de archiefdocumenten worden vermeld als deel uitmakend van de kerkschat van de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

- 0255 – Reliekkruis op voetstuk (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 1, p. 179; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 83; Declercq, *Ganda & Blandinum...*, pp. 209-210)

Dit reliekkruis werd in 1613 vervaardigd door de Gentse edelsmid Ghyselbrecht Van Campe voor de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

- 0256 – Wierookscheepje (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 181; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 82)

Dit zilveren wierookscheepje werd in de eerste helft van de 18de eeuw vervaardigd door de Gentse edelsmid Joannes Smidts. Archiefmateriaal doet vermoeden dat dit scheepje afkomstig is van de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

- 0258 – Wierookvat (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 1, p. 182; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 82)

Dit zilveren wierookvat werd in de eerste helft van de 18de eeuw vervaardigd door de Gentse edelsmid Joannes Smidts. Archiefmateriaal doet vermoeden dat deze vazen afkomstig zijn van de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

- 0266 – Maansikkel (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 1, p. 186; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 83)

Deze maansikkel is vervaardigd in 1690-1692 en afkomstig van de sokkel (nr. 0709) van het beeld van Onze-Lieve-Vrouw ter Rive uit de oude Onze-Lieve-Vrouwekerk.

- 0312 – Ceremoniestaf (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 1, p. 212; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 82)

Deze barokstaf uit de 18de eeuw is voorzien van een beeldje van Maria. Volgens archiefbronnen is de staf afkomstig uit de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

- 0313 – Ceremoniestaf (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 213; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 82)

Deze staf uit de 18de eeuw is voorzien van een beeldje van Maria. Volgens archiefbronnen is de staf afkomstig uit de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

- 0316 – Kroon (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 214; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 83)

Deze kroon uit de tweede helft van de 18de eeuw behoort toe aan het beeld van Onze-Lieve-Vrouw ter Rive. Volgens een lijstinventaris van 1838 maakt deze kroon samen met het navolgend nummer deel uit van de kerkschat van de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

- 0317 – Kroon (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 214; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 83)

Deze verdwenen Jezuskroon behoort toe aan het beeld van Onze-Lieve-Vrouw ter Rive, en is een onderdeel van de kerkschat van de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

- 0323 – Scepter (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 217; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 83)

Deze scepter werd in de 18de eeuw vervaardigd voor het beeld van Onze-Lieve-Vrouw ter Rive. Het object werd volgens archiefbronnen vanuit de oude Onze-Lieve-Vrouwekerk overgebracht.

- 0324 – Speer van kind Jezus (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 218)

Deze speer werd in de eerste helft van de 18de eeuw vervaardigd voor het kind Jezus van Onze-Lieve-Vrouw ter Rive. Vermoedelijk werd dit vanuit de oude Onze-Lieve-Vrouwekerk overgebracht.

- 0344 – Collecteschaal (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 228; Van Driessche, *Stoffering...*, pp. 28-29)

Deze collecteschaal werd in 1732-1734 vervaardigd in Gent voor de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

- 0348 – Schaal (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 231; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 82)

Deze rococoschaal werd volgens archiefdocumenten overgebracht uit de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

- 0349 – Schaal (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 232; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 82)

Deze rococoschaal werd volgens archiefdocumenten overgebracht uit de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

- 0435 – Processie tegen de pest in 1604 / Genezing van Joosyne Van Doorselaere (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 275; Van Driessche, R, *Stoffering...*, p. 17; Kervyn de Volkaersbeke, *Rapport...*, p. 327)

Deze schilderijen werden tussen 1604 en 1650 in Gent vervaardigd voor de Onze-Lieve-Vrouwekerk. Na de sloop van de parochiekerk, werden de schilderijen naar de Sint-Pieterskerk overgebracht.

- 0436 – Drie mirakels in de Onze-Lieve-Vrouwekerk (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 276; Laleman, *De Sint-Pietersabdij...*, p. 53)

Deze schilderijen werden tussen 1601 en 1650 vervaardigd voor de Onze-Lieve-Vrouwekerk. Na de sloop van de parochiekerk, werden de schilderijen naar de Sint-Pieterskerk overgebracht.

- 0440 – De torenbrand van de Onze-Lieve-Vrouwekerk (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 278; Declercq, *Ganda & Blandinum...*, pp. 191-192; Laleman, *De Sint-Pietersabdij...*, pp. 51-53)

Dit schilderij werd in 1733 vervaardigd door Jan Van Doorselaer. Het verbeeldt de voormalige parochiekerk van Onze-Lieve-Vrouw. Dit werk maakt ook deel uit van de kerkschat die na de afschaffing van de kerk naar de Sint-Pieterskerk werd overgebracht.

- 0462 – Onze-Lieve-Vrouw van de Blandijnberg (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 285; *Gent duizend jaar kunst en cultuur*, deel 1, pp. 454-455, nr. 532; Trio, *De Gentse broederschappen*, pp. 79-84)

Dit gotische beeld van 1340-1360 is het oudste erfgoedobject dat de Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk bezit. Het is afkomstig van de voormalige Onze-Lieve-Vrouwekerk en werd overgebracht na de opheffing in 1796. Het beeld zou de oudste getuige zijn van een broederschap voor Maria, de zgn. broederschap van Onze-Lieve-Vrouw van de fiertel oftewel ter Rive. Momenteel is het geplaatst in een rondboognis op het Onze-Lieve-Vrouwaltaar.

- 0463 – Maria met kind, Onze-Lieve-Vrouw ter Rive (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 285; *Gent duizend jaar kunst en cultuur*, deel 1, pp. 458-459; Trio, *De Gentse broederschappen*, pp. 79-84)

Dit albasten beeld werd in 1400-1410 vervaardigd en is daarmee één van de twee oudste objecten in de kerk. Het behoorde oorspronkelijk toe aan de broederschap van Onze-Lieve-Vrouw van de Viertel, ook ter Rive genaamd, die vanaf 1321 in de Onze-Lieve-Vrouwekerk zetelde. Met de opheffing van de parochiekerk, werd het beeld overgedragen aan de Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk.

- 0531 – Expositievoetstuk (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 307)

Dit voetstuk werd in het tweede kwart van de 18de eeuw vervaardigd door Michiel De Grave voor het beeld van Onze-Lieve-Vrouw ter Rive.

- 0670 – Twee kandelaars (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 339; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 82)

Deze kandelaars werden in 1784 vervaardigd door de Gentse edelsmid Jean Baptiste Wattelez. Archiefmateriaal doet vermoeden dat deze kandelaars afkomstig zijn van de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

- 0698 – Vier processielantaarns (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 346; Van Driessche, *Stoffering...*, pp. 28-29, 82; Declercq, *Ganda & Blandinum...*, pp. 209-210)

Deze lantaarns werden tussen 1727 en 1735 in Gent vervaardigd door Joannes Smidts voor de broederschap van het Heilig Sacrament in de Onze-Lieve-Vrouwekerk. Volgens inscriptie zijn deze lantaarns vervaardigd omwille van een testamentarische wil van de heer Joannes vander Meulen.

- 0709 – Voetstuk (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 350; Van Driessche, *Stoffering...*, pp. 82-83)

Dit voetstuk werd in 1753 vervaardigd door de Gentse edelsmid Michiel De Grave. Samen met maansikkel nr. 0266 behoort het toe aan het beeld van Onze-Lieve-Vrouw ter Rive uit de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

- 0711 – Altaarvazen (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 351; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 82)

Deze classicistische altaarvazen werden in 1781 vervaardigd in Gent. Archiefmateriaal doet vermoeden dat deze vazen afkomstig zijn van de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

- 0884 – Handje voor Mariabeeld

Dit 18de-eeuwse handje behoort toe aan het beeld van Onze-Lieve-Vrouw ter Rive, bedoeld om de scepter in vast te maken. Dit object werd hoogstwaarschijnlijk vanuit de oude Onze-Lieve-Vrouwekerk overgebracht.

Appendix

- 0218 – Kelk (en pateen nr. 0238) (De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, deel 1, pp. 158, 171)

Dit ensemble werd in 1809-1819 door Pierre Paraud vervaardigd in Parijs. Volgens een inscriptie op de kelk, werden kelk en pateen door de familie van Lucas Maes geschonken aan de Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk. Het geheel is daarenboven kunsthistorisch waardevol omwille van het feit dat het in de neobarokstijl is uitgevoerd en zo overeenstemt met de algemene stijl van de kerk.

- 0786 – Medaillon

Dit zilveren medaillon werd volgens het opschrift in 1847 geschonken aan Onze-Lieve-Vrouw van de Blandijnberg. De initialen F.V.B. zijn vooralsnog niet geïdentificeerd.

- 0636 – Mijter (*Kunstpatrimonium...*, deel 2, p. 330; Van Driessche, *Stoffering...*, p. 29; Declercq,

Ganda & Blandinum..., p. 215)

Deze mijter werd vervaardigd tussen 1780 en 1788, en is afkomstig van de laatste abt van de Sint-Pietersabdij, Martinus van de Velde.

- 0846 – Ceremoniestaf heilige Petrus

Deze zilveren ceremoniestaf werd in 1815-1832 vervaardigd door de Gentse edelsmid Thomas Jan Van Cuyck.

- 0079-0135, 0729,0733 – Deelcollectie rouwborden

De Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk bevat een grote collectie funerair erfgoed waarvan het leeuwendeel rouwborden (45) daterend van de 19de tot de 20ste eeuw. De rouwborden werden ter nagedachtenis van een overleden familielid gemaakt en opgehangen in de kerk, liefst zo dicht mogelijk bij het hoofdaltaar. Vaak gaat het om rijke Gentse families die een bijzondere band hadden met de parochie. Er zijn evenwel geen rouwborden bewaard van personen, die een aantoonbare relatie hebben tot de bouw van de kerk. Hoewel beeldbepalend voor het interieur van de kerk, kunnen deze rouwborden derhalve niet weerhouden worden als cultuurobjecten, zoals gedefinieerd in het Onroerenderfgoeddecreet.

5.4. Kunsthistorisch of historisch interessante stukken, die geen beschermde cultuurobjecten zijn en niet onmiddellijk een aantoonbaar verband hebben met het gebouw en/of de patroon

Niet alle roerende erfgoedobjecten kunnen via het Onroerenderfgoeddecreet (2013) en –besluit (2014) opgenomen worden als beschermd cultuurobject; zo wordt bijvoorbeeld het liturgisch vaatwerk en het religieus textiel volledig buiten beschouwing gelaten. Dit wil in geen geval zeggen dat deze objecten onbelangrijk zijn, ze kunnen alleen niet genieten van een wettelijke bescherming en premieregeling. Nadenken over de toekomst van het wettelijk niet beschermd erfgoed is daarom zeer van belang.

- 17de-eeuwse, vaak barokke, objecten die door hun ouderdom kunsthistorisch waardevol zijn en daarmee tot de oudste objecten van de kerk behoren:

0231, 0265, 0340, 0347, 0398, 0410, 0411, 0437, 0664-0666, 0674, 0715, 0756, 0784

- 18de-eeuwse objecten die omwille van hun ouderdom kunsthistorisch waardevol zijn en dateren van rond de ingebruikname van de nieuwe barokkerk:

0220, 0223, 0229, 0230, 0232, 0237, 0239, 0242, 0254, 0257, 0261, 0289, 0292, 0352-0357, 0413, 0710, 0712, 0716, 0755, 0795, 0810, 0831, 0836

- 19de-eeuwse objecten, vaak in neostijl, die kunsthistorisch waardevol zijn. Enkele exemplaren zijn uitgevoerd in de neobarokstijl en stemmen daarmee overeen met de algemene stijl van de kerk:

0206, 0208, 0215, 0224, 0234, 0252, 0253, 0293, 0360-0373, 0675-0677, 0679, 0680, 0683, 0809, 0811, 0812, 0848

5.4.1 Gentse edelsmeedkunst

Een aanzienlijk aantal objecten uit de kerk zijn interessante voorbeelden van de Gentse edelsmeedkunst, daterend uit de 18de tot de 20ste eeuw. Zeker de exemplaren uit de 18de en de 19de eeuw zijn van belang en worden omwille van hun (kunst)historische waarde en als voorbeelden van de lokale edelsmeedkunst in deze lijst vermeld.

- Voorbeelden van de Gentse edelsmeedkunst in de 18de eeuw, veelal van rond de ingebruikname van de nieuwe barokkerk:

0196, 0197, 0213, 0214, 0236, 0242, 0292, 0311, 0345, 0346, 0707, 0708

- Voorbeelden van Gentse, vaak neobarokke, edelsmeedkunst in de 19de eeuw:
0205, 0209, 0216, 0217, 0219, 0234, 0245, 0248, 0262, 0264, 0321, 0673, 0759, 0847

5.4.2. *Religieus textiel*

De Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk omvat een interessante collectie religieus textiel uit de 17de tot en met de 20ste eeuw. Zeker de exemplaren uit de 17de t.e.m. de 19de eeuw zijn omwille van hun (kunst)historische waarde noemenswaardig om apart in deze lijst opgenomen te worden.

- Voorbeelden van de 17de-eeuwse textielkunst:
0556, 0877, 0882
- Voorbeelden van de 18de-eeuwse textielkunst, veelal van rond de ingebruikname van de nieuwe barokkerk:
0549, 0557, 0558, 0559, 0560, 0561, 0618, 0619, 0620, 0656, 0763, 0880
- Voorbeelden van de 19de-eeuwse textielkunst:
0537, 0538, 0539, 0540, 0547, 0551, 0552, 0553, 0555, 0562, 0564, 0566, 0567, 0603, 0609, 0632, 0633, 0634, 0637, 0638, 0717, 0764, 0782, 0852, 0858, 0859, 0860, 0861, 0862, 0864, 0865, 0867, 0870, 0874, 0875, 0881, 0883

6. ALGEMENE BEWAAROMSTANDIGHEDEN

6.1. Staat

19 items verkeren in een matige staat en 4 items in een slechte staat. Samen betreft dit 4,5 percent van de collectie. Het betreft vooral religieus textiel of objecten die zich op de kerkzolder bevinden.

Een aantal objecten vertonen ook schimmelaantasting. Hierbij verwijzen we graag naar het reeds aangeleverd uittreksel uit de inventaris, met daarin de 18 voorwerpen. Het gaat vooral om meubilair aan de noordzijde, kruiswegstaties, en textiel. Het aangetaste textiel bevindt zich grotendeels in de onderste laden van de sacristiekasten. Het is aan te bevelen het schimmelprobleem aan te pakken in overleg met Monumentenwacht.

6.2. Prioriteitenlijst conservering

Hieronder worden de objecten in slechte staat opgenomen, die prioritair geconserveerd dienen te worden. Opgelijst in volgorde van belang:

- 0540 – Vaandel met huwelijk van Jozef en Maria
- 0537 – Vaandel heilige Barbara
- 0555 – Mariamantel
- 0840 - Processiepaneel

7. BIBLIOGRAFIE

Anseeuw, Sophie, *Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk*, in: Erfgoedsprokkels, Provincie Oost-Vlaanderen, Gent, 2015.

De Schepper, *Kunstpatrimonium...*, A., *Kunstpatrimonium Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk*, Gent, 2dln, 1983.

Declercq, Georges, *Ganda en Blandinum. De Gentse abdijen van Sint-Pieters en Sint-Baafs*, Gent, 1997.

Dhanens, Elisabeth, *De Ring van Sint-Dunstan. De voormalige Sint-Pietersabdijkerk en haar Kunstpatrimonium*, Gent, 2003.

Gaublomme, Doreen & Van de Wiele, Johan, *De Sint-Pieters abdij in Gent*, in: Openbaar Kunstbezit Vlaanderen, Sint-Niklaas, jg. 37 nr. 3, 1999.

Gent. Duizend jaar kunst en cultuur, Gent, 3 dln, 1975.

Laleman, Marie-Christine, *De Sint-Pietersabdij te Gent. Dertien eeuwen geschiedenis en cultuur*, Gent, 1992.

Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieter,
<https://besluiten.onroenderfgoed.be/besluiten/18/bestanden/3210>, laatst geraadpleegd op 15.11.2017.

Richtlijn cultuurgoederen, <https://www.onroenderfgoed.be/nl/bescherming/beschermd-onroerend-erfgoed/cultuurgoederen-in-monumenten/>, laatst geraadpleegd op 15.11.2017.

s.n. , *O.-l.-vrouw-st.pieters gent. Catalogus kunstvoorwerpen*, 1975.

Sint-Pietersabdij en Sint-Pieterskerk, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/21199>,
laatst geraadpleegd op 15.11.2017.

Trio, Paul, *De Gentse broederschappen (1182-1580): ontstaan, naamgeving, materiële uitrusting, structuur, opheffing en bronnen*, in: *Verhandelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, Gent, nr. 16, 1990.

Van Driessche, Roger, *De Barok. Sint-Pieterskerk te Gent*, in: *Handelingen der Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde*, Gent, jg. 32, 1978.

Van Driessche, Roger, *Stoffering van de barokke kerk van Sint-Pieters te Gent*, in: *Handelingen der Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde*, Gent, jg. 33, 1979.

Vande Loock, Harko, *De Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk. Gids voor de bezoeker*, Gent, 2012.

Fiche analyse statuut cultuurogoed in monumenten die beschermd werden voor 2013

Werkwijze:

Is een monument beschermd voor 1 januari 2013 en wil je nagaan of de onroerende goederen in het monument ook beschermd werden? Dat kan je dit analyseren aan de hand van deze invulfiche.

Deze fiche is een bijlage bij de '[richtlijn cultuurogoederen in monumenten](#)', waarin je meer duiding vindt.

De analyse gebeurt in twee grote stappen:

- *Eerst onderzoek je of er een wettelijke basis is voor de bescherming (stap 1 in de richtlijn);*
- *vervolgens bepaal je of het roerende goed voldoet aan de definitie van cultuurogoederen (Stap 2 in de richtlijn).*

Werk je aan een beheersplan, dan gebruik je de samenvatting onder rubriek III als input voor het beheersplan. Je hoeft enkel de conclusie op te nemen in het beheersplan.

Identificatie roerend goed

1. Naam beschermd monument:
2. Titel beschermingsbesluit (datum en titel):
3. Roerend goed in kwestie: Deelcollectie Sint-Pietersabdij
4. Erfgoedwaarden van het monument in beschermingsbesluit:

I. DE WETTELIJKE BASIS VOOR DE BESCHERMING (stap 1 richtlijn)

Vermelding roerend goed

1. Wordt het roerend goed vermeld in het beschermingsbesluit of een lijst in een bijlage bij het beschermingsbesluit?

☒ Nee, ga verder naar vraag 2

☐ Ja, dit betekent dat het als cultuurogoed beschermd is. *Einde onderzoek. Kruis bij de eindconclusie III.5 aan.*

2. Wordt het roerend goed vermeld in het beschermingsdossier?

☐ Ja, op deze manier:

ga verder naar vraag 3

☒ Nee, ga verder naar vraag 3

Oorsprong en locatie roerend goed

3. Bevond het cultuurobject zich op het moment van de bescherming in het monument?

☐ Nee, dit betekent dat het roerend goed niet beschermd is. *Einde onderzoek. Kruis bij de eindconclusie III.1 aan.*

☒ Ja, ga naar vraag 4

☐ Waarschijnlijk, ga naar vraag 4

4. Heeft het roerend goed sinds het ontstaan of de productie ervan zich altijd in het monument bevonden?

☐ Ja, ga naar vraag 5

☒ Nee, het komt van elders:

- Van waar?

Deze deelcollectie werd vervaardigd voor de Sint-Pietersabdij, maar wel in de tijd dat de OLV-Sint-Pieterskerk nog de abdijkerk was en dus onlosmakelijk verbonden met de Sint-Pietersabdij.

- Vanaf wanneer bevond het zich in het monument?

Na de opheffing van de abdij in 1796, werd de inboedel openbaar verkocht. Toen de Sint-Pieterskerk in 1810 omgevormd werd tot parochiekerk, werd deze deelcollectie aangekocht door de eerste pastoor, Emiliën Malingié.

Ga naar vraag 5.

Statuut roerend goed

Meer informatie over wat 'onroerend uit aard', 'wils-, ornamentale bestemming' en 'economische bestemming' betekent vind je in de richtlijn op pagina 4-5.

5. Is het roerend goed onroerend uit aard, met andere woorden, is het nagelvast?

☐ Ja, dit betekent dat het een onroerend goed is en automatisch mee beschermd is. *Einde onderzoek. Kruis bij de eindconclusie III.4 aan.*

☒ Nee, ga naar vraag 6.

6. Is het roerend goed onroerend door ornamentele bestemming? M.a.w. het roerend goed is niet nagelvast, maar wel materieel geïntegreerd in het monument.

☐ Ja, op welke manier is het geïntegreerd? Staaf eventueel met foto's. *Ga daarna naar vraag 9.*

☒ Nee, ga naar vraag 7.

7. Is het roerend goed onroerend door wilsbestemming?

7.1. Werde het roerend goed gemaakt voor het monument (op bestelling, gesamt-kunst,...).

☒ Ja, en dat kan gestaafd worden aan de hand van wetenschappelijke historische informatie of informatie in het beschermingsdossier. Leg uit *en ga naar vraag 9*.

Uiteindelijk werd het geheel vervaardigd voor het abdijcomplex waar op de Sint-Pieterskerk integraal deel van uitmaakte, tot de opheffing van 1796.

☐ Ja, maar dat kan niet gestaafd worden aan de hand van wetenschappelijke historische informatie. Ga naar vraag 7.2.

☐ Neen, ga naar vraag 7.2.

7.2. Heeft de (oorspronkelijke) eigenaar expliciet beslist om het roerend goed blijvend in het monument te houden (testament, brief,...)?

☐ Ja, en dat kan gestaafd worden aan de hand van wetenschappelijke historische informatie.

Leg uit *en ga naar vraag 9*.

☐ Ja, maar dat kan niet gestaafd worden aan de hand van wetenschappelijke historische informatie. Ga naar vraag 8.

☐ Neen, ga naar vraag 8.

8. Is het roerend goed onroerend door economische bestemming? *M.a.w. het monument werd (ook) beschermd omwille van een specifieke functie en het roerend goed is onlosmakelijk verbonden met die functie.*

Bijvoorbeeld:

- *de molenstenen in een molen*
- *het heiligenbeeld van een patroonheilige in een kerk, beschermd omwille van de devotie ervan.*

Liturgisch vaatwerk en textiel in kerken daarentegen zal meestal enkel gerelateerd zijn aan de liturgische functie en niet aan de erfgoedwaarde van het kerkgebouw

8.1. Blijkt uit het beschermingsbesluit of -dossier dat het monument (ook) beschermd werd omwille van een specifieke functie?

☐ Ja. *Toon aan en ga naar vraag 8.2.*

☐ Nee. Dit betekent dat het roerend goed niet beschermd is. *Einde onderzoek. Kruis bij de eindconclusie III.2 aan.*

8.2. Kan de functie gelinkt worden aan één van de erfgoedwaarden op basis waarvan het monument werd beschermd?

☐ Ja. *Toon aan en ga naar vraag 8.3.*

☐ Nee. Dit betekent dat het roerend goed niet beschermd is. *Einde onderzoek. Kruis bij de eindconclusie III.2 aan.*

8.3. Is het roerend goed onlosmakelijk verbonden met de functie?

☐ Ja, geef aan hoe en ga naar vraag 9.

☐ Nee, dit betekent dat het roerend goed niet beschermd is. *Einde onderzoek. Kruis bij de eindconclusie III.2 aan.*

II. DE CRITERIA VOOR CULTURGOEDEREN (stap 2 richtlijn)

Hieronder wordt nagegaan of het roerend goed, waarvoor er een wettelijke basis voor bescherming bestaat (stap 1 in de richtlijn), ook voldoet aan de voorwaarden van de definitie van een cultuurgoed in het Onroerenderfgoedbesluit (art. 2, 8°). Sommige vragen kunnen inhoudelijk samenvallen met onderdelen van stap 1. In dat geval kan de motivatie in die onderdelen hieronder hergebruikt worden.

9. Is het roerend goed van algemeen belang omwille van de versterking van de erfgoedwaarde(n) van het monument?

Anders gezegd er is een waardeversterkende band tussen het roerend goed en het monument (cf. de waarde vermeld in de bescherming die aan de grondslag ligt van de bescherming van het monument; het gaat daarbij niet alleen om de artistieke of historische waarde, maar het kan ook gaan over bv. een socio-culturele, volkskundige of wetenschappelijke waarde). Als men het roerend goed wegneemt vermindert de erfgoedwaarde van het gebouw.

Of versterkt het roerend goed de waarde van het monument vermeld in het beschermingsbesluit? Het wegnemen van het roerend goed zou dus de erfgoedwaarde van het gebouw, op basis waarvan het werd beschermd, verminderen.

☐ Nee, dit betekent dat het roerend goed niet beschermd is. *Einde onderzoek. Kruis bij de eindconclusie III.3. aan.*

☒ Ja, het roerend goed versterkt de erfgoedwaarden. *Leg uit en ga naar vraag 10.*

Deze deelcollectie als geheel versterkt de erfgoedwaarden van het monument:

- Kunsthistorische waarde: de objecten zijn omwille van hun ouderdom kunsthistorisch waardevol. Ze versterken daarmee de algemene erfgoedwaarde van het monument.

- Historische waarde: de objecten maken deel uit van de geschiedenis van de kerk, die eerst fungeerde als abdijkerk en na de opheffing van de abdij als parochiekerk. Ze vormen als ensemble een zeldzaam geheel omdat het in de oorspronkelijke context van de abdij is bewaard. Wanneer de objecten uit deze context getrokken worden, vermindert de algemene erfgoedwaarde van het monument.

- Oudheidkundige waarde: de objecten behoren door hun ouderdom tot de oudere objecten van de kerk. Ze versterken daarmee de algemene erfgoedwaarde van het monument.

10. Heeft het samen voorkomen van het roerend goed met het gebouw een bijzondere waarde omdat het *ofwel* ontworpen/vervaardigd is met of voor het gebouw *ofwel* gerelateerd is aan de functie ervan?

☐ Nee, dit betekent dat het roerend goed niet beschermd is. *Einde onderzoek. Kruis bij de eindconclusie III.3. aan.*

☒ Ja, het roerend goed is ontworpen/vervaardigd met of voor het gebouw. Leg uit en ga naar vraag 11.

Deze deelcollectie werd vervaardigd voor de Sint-Pieterabdij, waar de huidige OLV-Sint-Pieterskerk oorspronkelijk deel van uitmaakte. Het is bij de opheffing van de abdij in 1796 dat abdij en kerk gescheiden werden. Door de weldaad van de eerste pastoor van de OLV-Sint-Pieterskerk, kon deze deelcollectie in de oorspronkelijke context bewaard worden.

☐ Ja, het roerend goed is gerelateerd aan de functie van het gebouw. Leg uit en ga naar vraag

11. Is er een historische verbondenheid met het monument? De historische verbondenheid houdt in de eerste plaats in dat het roerend goed aanwezig is in het monument op het ogenblik van de bescherming en dat het al geruime tijd verbonden is met het monument.

☐ Nee, dit betekent dat het roerend goed niet beschermd is. *Einde onderzoek. Kruis bij de eindconclusie III.3. aan.*

☒ Ja. Leg uit en ga naar vraag 12.

De deelcollectie is verbonden met het monument om verschillende redenen:

- Het werd oorspronkelijk vervaardigd voor de Sint-Pietersabdij, toen de kerk er nog integraal deel van uitmaakte.
- De deelcollectie werd na de opheffing van de abdij, in 1810 aangekocht door de eerste pastoor van de OLV-Sint-Pieterskerk.
- De deelcollectie bevond zich al meer dan 100 jaar op de huidige locatie, toen het gebouw werd beschermd als monument.

12. Is het beschermde monument eigendom van een privé-eigenaar (natuurlijke personen, private rechtspersonen en verenigingen)?

☒ Nee. Dat betekent dat het roerend goed als cultuurgood beschermd is. *Einde onderzoek. Kruis bij de eindconclusie III.6 aan.*

☐ Ja. Zo ja wie:

Ga naar vraag 13.

13. Is één van onderstaande uitspraken van toepassing op het roerend goed?

☐ Het is opgenomen in het beschermingsbesluit of lijst in bijlage. Het roerend goed is beschermd als cultuurgood. *Einde onderzoek. Kruis bij de eindconclusie III.6 aan.*

☐ Het is opgenomen in een goedgekeurd beheersplan. Het roerend goed beschermd is beschermd als cultuurgood. *Einde onderzoek. Kruis bij de eindconclusie III.6 aan.*

☐ Er zijn premies gegeven aan het roerend goed. Noteer hieronder wanneer en welke premies?

Het roerend goed beschermd is beschermd als cultuurogoed. *Einde onderzoek. Kruis bij de eindconclusie III.6 aan.*

☐ Nee. Geen van bovenstaande uitspraken is van toepassing. Het roerend goed is niet beschermd. *Einde onderzoek. Kruis bij de eindconclusie III.3. aan*

III. SAMENVATTING VAN HET ONDERZOEK EINDCONCLUSIE

☐ III.1. Het roerend goed is niet beschermd: het bevond zich niet in het monument op het moment van de bescherming.

☐ III.2. Het roerend goed is niet beschermd: er is geen wettelijke beschermingsgrond.

☐ III.3. Het roerend goed is niet beschermd: het voldoet niet aan de voorwaarden van de definitie van cultuurgoederen.

→ *Is de conclusie dat het goed niet beschermd is, dan moet het niet opgenomen worden in het beheersplan.*

☐ III.4. Het roerend goed is beschermd: het is onroerend uit aard.

→ *Neem het roerend goed op in de beschrijving van de erfgoedelementen en –kenmerken in het beheersplan.*

☐ III.5. Het roerend goed is beschermd als cultuurogoed: het is opgenomen (in een bijlage bij) het beschermingsbesluit.

→ *Neem het roerend goed op in de lijst van cultuurgoederen bij het beheersplan en een duidelijke foto ervan.*

☒ III.6. Het roerend goed is beschermd als cultuurogoed: het voldoet aan de definitie van cultuurgoederen en de wettelijke beschermingsgrond is:

☐ onroerend door ornamentele bestemming. *Geef een bondige samenvatting van Stap I en II.*

☒ onroerend door wilsbestemming. *Geef een bondige samenvatting van Stap I en II. Verwijs daar bij ook naar de wetenschappelijke historische informatie of ander bronnenmateriaal*

☐ onroerend door economische bestemming. *Geef een bondige samenvatting van Stap I en II.*

→ *Neem het roerend goed op in de lijst van cultuurgoederen bij het beheersplan, samen met een bondige samenvatting en een duidelijke foto.*

Vragen?

Heb je vragen over de toepassing van de richtlijn cultuurgoederen of het gebruik van deze invulformulier? Dan kan je terecht bij een erfgoedconsulent van de provincie waar het onroerend goed ligt. Het adres van de provinciale afdelingen vind je hieronder.

Onroerend Erfgoed Antwerpen

Anna Bijnsgebouw

Lange Kievitstraat 111-113 bus 53, 2018

ANTWERPEN

T +32 (0)3 224 62 10 – F +32 (0)3 224 62 23

antwerpen@onroenderfgoed.be

Onroerend Erfgoed Limburg

Hendrik Van Veldekegebouw

Koningin Astridlaan 50 bus 1, 3500 HASSELT

T +32 (0)11 74 22 20 – F +32 (0)11 74 22 39

limburg@onroenderfgoed.be

Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant

Dirk Boutsgebouw

Diestsepoort 6 bus 94, 3000 LEUVEN

T +32 (0)16 66 59 00 – F +32 (0)16 66 59 05

vlaams-brabant@onroenderfgoed.be

Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen

Jacob van Maerlantgebouw

Koning Albert I-laan 1.2 bus 92, 8200 BRUGGE

T +32 (0)50 24 81 50 – F +32 (0)50 24 82 05

west-vlaanderen@onroenderfgoed.be

Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen

Virginie Lovelinggebouw

Koningin Maria Hendrikaplein 70, bus 91, 9000 GENT

T +32 (0)9 276 24 40 – F +32 (0)9 276 24 45

oost-vlaanderen@onroenderfgoed.be